

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus sacerdotalis d' sacrame[n]tis: deq[ue] diuinis
officiis: et eoru[m] administrat[i]o[n]ibus**

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1512

VD16 N 1517

De diffinitione m[at]rimonij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30634

De sacramento

la ē. vt de desponsatōe impubez. lras. Nam ex talibz sponfalibz in/ ducit publice honestatē iusticia. Est aut publica honestas s; frā ciscum in c. iuuenis. de sponfali/ bus. impedimentū qđ nec ex con/ sanguinitate nec ex affinitate pce/ dit: sed ex qđam honestate q̄ i ma/ trimonijs consideranda est: vt il/ le q̄ p̄us p̄traxit sponfalia cū aliq̄/ ipa mortua non ducat aliquā cō/ sanguineam ipi^o infra q̄rtū gra/ dum. vt in. c. ad audientiam. vt d̄ sponfali. c. j. li. vj. Rō autem cō/ stitutionis etiā q̄ exp̄ientia docu/ it graues rixas et inimicicias int̄/ consanguineos oriri: qñ vni de/ sponfatam aliq̄s de p̄sanguinita/ te sponfi p̄curat habere. Silt̄ qñ/ q̄s p̄sanguineam sponse sue ipsa/ mortua cum q̄ nondum p̄fecerat/ matrimonū vult ducere: non est/ honestum: cum p̄ hoc quasi duo/ consanguinei videat̄ vni mulieri/ copulari: qđ honestatē p̄hibet. Ve/ ritamen ius p̄mune est q̄ si quis/ desponsat puellam añ septem an/ nos: si interim ip̄e mouit / p̄t eam/ frat̄ suus ducere. Silt̄ si moreret̄/ puella añ septimū annū vir duce/ ret ei^o sororem aut matrē. Et hoc/ totum habes de desponsatōe im/ pubez. lras. Sūt aut octo casus/ in quibus soluunt̄ sponfalia. Pri/ mus: si alter sponforum post de/ sponfatōnē transeat ad religione: quod etiam pōt facere contracto/ matrimonio añ copulam carna/ lem. tunc enim mulier pōt est alte

ri nubere quasi post mortem viri: qz religio ē qđam mors/ s; in T bo mā in. iij. dist. xxvij. q. iij. Secun/ dus: quando sponfus se absentat/ p̄ longum temp^o / sponfa euz alio/ pōt contrahere. Terti^o si alē eoz i/ currat lepra vel paralysim. Quar/ tus si supueniret affinitas: vel qz/ sponfus cognouit consanguineā/ s; onse. Quint^o si mutuo se absol/ uunt. Sextus si alter eorum fuit/ medio tpe fornicatus: qz tunc red/ dit̄ alteri suspectus de fide postea/ fuanda. Septimus si spōsus cū/ alia p̄bit p̄ vba de p̄nti vel etiam/ de futuro cum copla carnali. Si/ tñ p̄bit cum p̄ma sine iuramēto/ cum scda cum iuramento: d; ad/ herere p̄me/ et penere de puurio. Octau^o qñ q̄s impubes p̄rit spō/ falia: venit ad etatem adultam et/ p̄t̄t̄ absolui a vinculo sponfaliū/ et sibi dari licentiā nubēdi. In oī/ bus aut̄ istis casibz debent sponfa/ lia auctate ecclie absolui p̄ter q̄s i/ p̄mo/ q̄nto/ et sexto: in q̄bz soluunt̄/ ip̄o iure. Addit etiam nonum ca/ sum Host. s. si fama ē q̄ int̄ eos ē/ canonicū impedimentū.

De diffinitōe m̄rimoniū.

Consequen

ter de m̄rimonio sciendū/ q̄ ip̄m sic diffinit̄. M̄ri/ moniū est viri et mulieris iunctio/ indiuiduam p̄suetudinem vite re/ tinēs. Ista diffinitio tradit̄. xxvij. q. ij. c. j. Per hoc q̄ et viri et mu/ lieris/ excludit̄ vir cum viro/ et mu

matrimonii

lier cū muliere/vel vni⁹ viri cum multis mulieribz: qz talis coniunctio non causat m̄rimoniū/ s; peccatum. Dicit etiam cōiunctio se; amoris z m̄rimonial. Dicit etiaz indiuiduam vite consuetudinem retinens: qd̄ ē tātū dicere q̄ neut⁹ eoz absq; alteri⁹ s̄sensu p̄r continentiam p̄fiteri vel oīoni vacare: nec se alteri copulare: sed sibi inuicem suare fidem z debiti redditionem mutuam. Sicut debent eis mutuo de necessitatibz puidere z subuenire inuicē. Et hoc intelligēdum ē totum de matrimonio copula carnali consummato: qz nō cōsummatū tali copula pōt separari p̄ ingressum religiōis. vt d̄ sp̄o salibz. commissum. Intelligit etiaz hoc d̄ m̄rimonio fidelium: qz matrimonii infidelium p̄r separari altero transeunte ad fidem. Rō autē beati Thome in. iij. di. xxxiij. q. j. quare coniunctio matrimonij est inseparabilis vsq; ad mortē un⁹ homines/ z non un⁹ alia animalia est hec. Quia aliorū animalium filij possunt sibi victum statim habere: vel saltem ad eoz sustentatōez vnum sufficit: sic est de vacca/eq; asina/ z similibz: z iō ibi non ē certa coniunctio certi masculi ad certam feminā: nec etiam necessaria diuturna coniunctio: eo q̄ femina in eis sufficit ad educandū fetū sine masculino. In his autem qz filij indigent vtriusq; s. tam patris qz matris sustentatione/ aliud ē. Si milie vbi inuenit aliq̄ determinatio q̄stum ad temp⁹ sustentatiōis z educatiōis: sic in auibz. vñ passeris/ turtures/ z colube hnt d̄ter/ minatas femias: qz hnt educare pullos: z alē eoz non sufficeret ad q̄rendum victū: cū z se equalit⁹ nutrire debeant. Non autē sic est i hominibz: vbi filij indiget cura patētū ad magnū tps. Et q̄ matrimonial⁹ coniunctio un⁹ solos homines d̄z indiuisibil⁹ fm totam vitam alteri⁹ coniug⁹. Optet em̄ filium generari/ educari/ nutrirī/ z doceri/ z sibi de necessarijs vite a parentibz p̄videri: eo q̄ iuxta/ plm: optet patres filijs t̄bescere. ij. ad Corinth. xij. Ista autē requirūt magnū temp⁹. Et quo ad hoc dicit 2⁹ sup Mattheū. xix. c. q̄ matrimonium non solum est de iure diuino/ sed etiam de iure naturali: qd̄ hoc natura dicit/ q̄ vir z mulier cohabitent simul p̄ totam vitā ad educandū z p̄mouendū p̄lem vsq; ad p̄fectum statum vtrius. Dicit autē m̄rimoniū pot⁹ q̄ p̄imum: qz maiora onera sunt i matre q̄ in viro. Et dicit a matre q̄ si matris munitur: quia munitur a matre: z dat mulieribz esse m̄res. Et quia etiam finis principalis matrimonij est bonum prolis: in cui⁹ p̄curatōe mar mag⁹ laborat: z iō ab ipa denoia⁹. Fuit autē matrimonii institutū a deo i statu innocētā. vt d̄ de voto. c. j. lib. vj. Et h̄ p̄ illa vba: hoc nūc os ex os/ sibi meis. q̄ vba adā sp̄sctō illu⁹ strat⁹ dicit Gen. ij. in fi. z. xx. vj. q.

R ij

De sacramento

ij. lex diuina. Et p̄ h̄ reprobatur illa
opio q̄ dicit q̄ m̄rimoniū sit istitu/
tū a deo illis v̄bis: Crescitez mul/
tiplicamī. q̄d videt̄ incōueniēs. cū
etiā illa v̄ba p̄us dixerat deo nō so/
lū ad hoīes: s̄ etiā ad bestias. He/
nes. j. Et q̄uis m̄rimoniū etiā sit
institutū tpe moysi: tpe ch̄i: hoc
fuit t̄n diuersis respectib̄. Nō vt
dicit Tho. di. xxvj. i. iij. fm̄ q̄ ordi/
nat̄ ad ḡnationē plis q̄ erat neces/
saria etiam ān p̄ctm̄ / institutum
est a deo in statu innocētie: in h̄ q̄
deo formauit mulierē in adiutori/
um viri: et hoc nō d̄ in officiū fu/
isse institutum. Sed q̄tū est in re/
mediū p̄cti fuit institutum post pec/
catum tpe leḡ nature. Scdm̄ ār
determinationē p̄sonaz. habuit in/
stitutionem in lege moysi: vbi nō
nisi de cert̄ trib̄ copulabant̄. S̄
fm̄ q̄ rep̄ntat iunctionē ch̄i et
eccl̄ie: sic habuit institutionē in le/
ge noua. Et fm̄ hoc d̄ sacm̄ no/
ue legis. Et ex hoc habet̄ q̄ due
p̄ncipales sunt cause institutionis
m̄rimoniij. s̄. educatio plis ad cul/
tū diuinū: et vitande fornicatiōis
cā. Alię sunt multe cause min̄ p̄n/
cipales. s̄. pulchritudo vxoris / di/
uitie / formatio pac̄. Et p̄ istas
causas si etiā ducat̄ vxor fuatis
v̄bis d̄ p̄nti / tenet matrimonium.
Sciendū aut̄ ex q̄ vt d̄. vij. eth. i.
actu carnali p̄uat̄ hō magno bo/
no. s̄. vsu rōnis: q̄ vt d̄ p̄ h̄ / tal'
actus furat̄ intellectum sapient̄.
Et vt dicit Auḡ. xvj. li. de tri. ipsa
voluntas carnalis q̄ maior in vo/
luptatib̄ carnalib̄ nequit inueni/
ri: momento ip̄o t̄pis q̄ ad ei⁹ pue/
rit̄ extremū / pene omnis acies et
vis rōnis obruit̄. Nullus aut̄ fm̄
rectam rōnē d̄ se obligare ad ali/
q̄d in q̄ t̄m malū patit̄: nisi s̄ ali/
q̄d bonū recompensans istud da/
minū. Vñ a sc̄is p̄ib̄ ponunt̄ ex/
cusantia illum actum t̄a damno/
sum: s̄. b̄dnum fidei / plis / sac̄i.
Fides h̄ sumpta est fidelitas siue
iusticia ad actum ad quem obli/
gat se: s̄. vt ille non q̄rat aliam:
nec econuerso. Sicut bonum plis
obligat q̄ ad cultū diuinū: s̄. vt
religiose. i. sancte et deuote educa/
tur. Bonum aut̄ sac̄i est illa idis/
solubilitas in v̄z et mulierē: et si/
gnat indissolubilitatem coniuncti/
onis ch̄i: et eccl̄ie. et hoc est bonum
intrinsicū m̄rimoniij: q̄ p̄fectio p̄/
ma ē formalis: p̄ma āt duo bona/
s̄. fides et plis sunt bona extrinse/
ca m̄rimoniij. Ex his p̄z q̄ ex q̄ vt
dictum ē / sacm̄ est bonum excu/
sans istum actum: videt̄ q̄ actus
iste m̄rimonialis non solum ē bo/
nus: sed etiam sanct⁹: quam san/
ctitatem h̄z ex indissolubilitate con/
iunctionis: fm̄ quam significat cō/
iunctionem ch̄i et eccl̄ie. Ita etiā
dicit Tho. in dist. xxxj. in. iij. q. iij.
Ex quib̄ omnib̄ infer̄ fm̄ Bo/
nauem. ibidē sc̄do p̄ncipali. q. ij. q̄
q̄ coit cā fornicationis vitande in
vxore: ne. s̄. vxor fornicetur: sic red/
dēdo debitū nullo mō peccat: sed
magis meret̄: q̄ excuret op⁹ iusti/
cie: h̄ ē fidei ad quā tenet̄: et iō ois

matrimonii

culpa excusatur. Si vero coitum carnalem fornicationis vitandae in seipso: sed ne ipse solus fornicetur: in hoc peccat venialiter: et hoc si non pulsatur a carne. Nam ex quo non potest perire replem: nec propter eam creandum coitum: nec compellitur ab uxore ad reddendum debitum: nec aliqua superfluitas est ibi: et ideo peccat: sed venialiter. imo dicitur per secundum de thomas in. iij. dist. xxx. q. iij. principali. q. ij. ar. j. quod quodam delectationem in coniuge: sistendo tamen intra fines matrimonii. scilicet cum altera muliere id non faceret: veniale est peccatum: sed etiam fiat causa explende libidinis. Sed si gratia delectationem in ea: non ut in coniuge: sed ut in alia muliere quocumque: tunc est peccatum mortale. Hoc est per Augustinum. xxxj. q. j. quod. ubi dicitur usum matrimonii non posse impleri sine peccato saltem veniali: quod potest etiam esse matrimonium cum sit bono intuitu: sicut fuisse in statu innocentie secundum Franciscum in rubrica de sponsalibus. Hoc idem inquit Jo. an. i. glo. super c. alma. de sen. ex. li. vj. super verbo: factis. ubi dicitur quod datur gratia per istud sacramentum: sed non sic per alia sacra. Conferunt autem in hoc sacro gratia adiuuans ad illa opera que in matrimonio requiruntur. Ratio secundum Thomam in. iij. dist. xxvj. q. iij. Quia ubi quocumque dicitur datur facultas aliquid faciendi dantur etiam auxilia sine quibus non potest provenire ut illa facultate: sed in matrimonio datur divinitus facultas utendi uxore: et per hunc datur gratia que idem convenienter fieri possit. Nec Thoma. Et per hoc reprobat glo. j. q.

i. quod. Etiam dicit doctor subtilis quod effectus istius sacramenti sunt due gratie in animabus habentium: et hoc nisi sit obex mortalis peccati. Et tamen non sufficit ad gratiam percipiendam quod habens non sit fictus respectu sacramenti. id est quod non ficte recipere intendit: sed oportet quod prius penituerit: quod illud sacramentum non datur penitentiam. Est ergo unus et totalis effectus istius sacramenti: sed gratiosa coitus amorum. Nec doctor subtilis per istud dicto est. c. unicum. de sacra unctioe. Ulterius est sciendum de illis que requiruntur ad matrimonium ut sit verum. Primo requiruntur etas debita personarum contractantium. Nam vir debet esse quattuordecim annorum: et femina duodecim annorum: unde sic sponsalia infra septimum annum non tenent: sic matrimonium etiam non tenet infra. xij. annum. Quatuordecimque cum fuerit matrimonium de verbo de presenti infra. x. annos. nihilominus non est aliud nisi sponsalia de futuro usque ad. x. annos. Et ista presentia rumpi postquam sponsi vel alii illorum venerint ad debitam etatem. Secundo requiruntur consensus habentium personarum per verba de presenti. Consensus autem ille secundum Bonavian. in. iij. dist. xxvij. debet esse in mutua corporis presentiam. Verba autem de presenti sunt ista ex parte viri: Accipio ego te in meam uxorem. Verba autem mulieris sunt ista: Ego te accipio in meum virum. Et sunt ista verba necessaria: quod sacramentum est res sensibilis: et ideo in eo

De sacramento

requirit signum exp̄ssiuum: que ex
p̄ssio p̄ueniēti⁹ fit p̄ v̄ba de p̄nti.
v̄n̄ z iste p̄sensus p̄t̄ b̄n̄ p̄ alia v̄/
ba expediri vel exp̄mi int̄ homines
vsitata q̄ istis eq̄pollent/dicendo:
Consentio in te tanq̄ in vxorez.
Silt̄ si p̄cessit interrogatio int̄ ali/
qs de p̄bendo .si alter eoz dicat:
volo te de cetero h̄re i vxore. Et illa
r̄ndet: Et ego te volo h̄re in viz.
Vel volo q̄ tu sis vxor mea. z il/
la: z ego habeo te p̄ viro. In oibz
talibz p̄bit̄ m̄rimoniū. Sz̄ si dice/
res: volo te accipe in vxore: v̄l vo/
lo in te consentir tanq̄ in vxorez/
non esset matrimoniu. Silt̄ si di/
cat vir: p̄mitto q̄ te nō dimittā p̄
meliori vel p̄ peiori: etiam iudicā
dū est p̄ m̄rimonio. Item si post
datam fidē dicant aliq̄: bibamus
noie m̄rimoniū z osculemur nos.
wibel. d̄t q̄ non ē m̄rimoniū/ nisi
vellent p̄ hoc recedere a sp̄salibz
z p̄bere de p̄nti: q̄ illud dictū si/
gnificat futurū m̄rimoniū. Sz̄ si
diceret: bibamus p̄ matrimonio
p̄cto/ eēt matrimoniu. Fr̄a. t̄n̄ dic
q̄ illa v̄ba: bibam⁹ noie matrimo
niū sunt p̄fessio veri m̄rimoniū: z ḡ
est matrimoniu. In omnibz autē
istis vbi v̄ba dubia sunt/ recurrē/
dum ē ad intentionē p̄bentium z
ad cōem v̄boz vulgariū intelligē
tiam. Qū credo q̄ p̄ illa v̄ba sp̄s/
si interrogati. s. in polonia dicen/
do. N. placz tibi h̄re. R. in vxore?
illo r̄ndente/ placet. z mulier iter/
rogata r̄ndeat silt̄: p̄bat̄ vez ma/
rimoniu. ar. c. ex l̄ris. de sponsal.

Nam p̄ illa v̄ba omnes intelligūt
p̄bi matrimoniu. Ergo si sic vici
ni cōmuni⁹ intelligunt/ debēt etiā
p̄bentibz illa v̄ba facere eundē sen
sum. Nam vt dicūt docto. in c. ex
l̄ris. de sponsalibz. in talibz recur/
rendū est ad intellectum vicinor.
Hoc approbat Fran. ibidem. Et
dicit Hosti. q̄ q̄uis alter non in/
tellerit ad v̄am vel linguaz: si ta/
men intellexit affectū vel sensum
nutu vel signo/ sufficit. Et non re
fert an nutu vel lingua intelligat.
ar. de translatione. inter corpalia.
xliij. dist. si rector. Qū si sponsus
dat anulum dicēdo in teuto. ver/
ba d̄ p̄nti: z sponsa polona recipit
anulum annuēdo. d̄t consentire i
dicto. c. ex l̄ris. Dic̄ etiam Franc.
de sarabell in c. ex pte. de sp̄s. q̄ si
dicat vir: p̄mitto q̄ te ducam in
vxore: z de cetero tenebo te vt vro
rem. si talis contrahit cum alia p̄
v̄ba de p̄nti: adherēbit sc̄be. p̄pter
verba illa: ducā te/ q̄ sunt de futu
ro: q̄ etiam v̄ba restringunt p̄ se/
quentia: cū dicit: tenebo te vt vro
rem. Et dic̄ Inno. q̄ hec v̄ba du
cam/ non sonant t̄n̄ actū/ sed etiā
ius: vt sit sensus. p̄mitto q̄ tūc si/
am tua legitima vxor: z hoc est si
sunt v̄ba mulieris. Illa autē v̄ba/ p̄
mitto q̄ tenebo te p̄ vxore/ habēt
sensum acsi dicat vir: habeo tecū
matrimoniu: vel accipio te i meā
vxorem: z p̄mitto q̄ de facto tene
bo te p̄ vxore. Si autē di. p̄mitto
q̄ nunq̄ habebō aliam nisi te: licz
istam non tenet simpliciter acc̄t

matrimōniū

perē si nullam vxorem in vita sua
vult ducere: tñ si vellet ducere ali
am/ non p̄r: qz d̄ coi vsu loq̄ndi sē
sus ē: Recipiā tez nō aliā/ si vxorē
volucro ducere. Itē si p̄cubina di
cat alicui: nolo q̄ me coḡscas nisi
taq̄ vxorē: z vir taceat/ z coḡscat.
dic̄ Joannes d̄ lignano q̄ est p̄sū
ptū m̄rimoniū. S; tñ Caspar di
cit q̄ nō: qz nō exp̄sserūt: z etiā qz
tacens h̄ p̄ d̄dicente in hoc casu:
cū agat de obligatōe ip̄ius .s. sub
p̄ditōe vel sub mō. Sub p̄ditōe
sit: vt p̄bo tecū si p̄i meo placue
rit: vel si iucero te h̄ ē centū mar
cas: z sic de silib. z tal' p̄r̄ suspē
dit matrimoniū vsq; ad existenti
am conditionis. i. nō p̄us tale ma
trimoniū tenebit nisi impleat illa
conditio. si tñ interim p̄sensus de
p̄nti vel copula carnal' fuerit sub
secuta/ tenebit m̄rimoniū xog; ta
les vident' recessisse a p̄ditōe. vt d̄
p̄ditō. apposit'. d̄ ill. z c. sup eo. z
c. p̄ tuas. Et h̄ intelligendū est de
cōditio. honesta: q̄les sūt due ille
sup̄ posite. Nā si eēt p̄ditio p̄ sub
stantiā matrimoniū: vt p̄bo tecū si
nō p̄ficabis/ donec mihi aliā iue
niā: vel si te exponas p̄ q̄stu p̄sti
tuendi. oēs tales nihil agunt. Si
tñ q̄s dicat: p̄bo tecū si te p̄ginēi
uenero: z postea sequit' coit' : nec i
uenit p̄go: dic̄ Bern. z Hosti. q̄
iudicabit' p̄ matrimonio: z h̄ in fo
ro iudicij: tñ in foro anie nō sic iu
dicabit': qz dignum ē vt mulier q̄
mentita est se esse p̄ginem/ mane
at decepta: z vt viro subueniat/ q̄

forte vult vitare bigamiā. S; sub
mō p̄bit sic: do tibi tunicā vl' cin
gulū vl' anulū vt p̄bas mecū: alio
qn̄ reuoco qd̄ donauī. tal' p̄r̄ sta
tim tenet. S; si nō fuer' mod' / po
terit reuocari. Dicūt tñ doc. q̄ lz
p̄ oss; p̄bi matrimoniū sub p̄ditōe:
n̄ tñ sub mō: z h̄ ē tenēdū. Matri
moniū tñ ex cā p̄ctū tenet: siue cā
sit vā siue falsa: vt p̄bo tecū quia
pulcra es siue diues: nisi cā eēt ita
falsa q̄ p̄tineret i se aliqd̄ impedi
mētū: vt p̄bo tecū qz libera es. nā
si nō eēt libera/ n̄ teneret matrimo
niū zc. Et sciēdū etiā q̄ si q̄s p̄bit
cū aliq; p̄ditōe/ deinde tñ an̄ adue
tū p̄ditōis p̄t' cū alia pure: debz
manere cū scda/ etiā si sit consan
guinea p̄me.

De impedimentis
matrimonij.

Hinc viden

n̄ dū d̄d̄ ipedimēt' matrimo
nij. Sūt at. xij. ipedimenta
q̄ ipediūt matrimoniū p̄bēdū et
dirimūt iā p̄ctū: s; In̄. i. c. iuuu
ms. d̄ sp̄o. Prīmū ē furor. xxxij. q̄
viij. c. n̄z furios'. vbi d̄t: Neq; fu
rios' neq; furiosa p̄bere p̄nt ma
trimoniū: s; si p̄ctū fuerit. .s. an̄ fu
rorē/ n̄ sepent'. .s. p̄r̄ furorē. Et rō:
qz tales n̄ p̄nt p̄setire: si tñ h̄nt lu
cida itervalla/ tūc bñ p̄nt: vt dicit
glo. ibidē. Scd̄z: si eēt ytroq; arti
culōn. testiclō carēs/ vl' ipotēs coi
re. xxxj. questioe. vij. illi. Tertium
est affinitas. vt si quis sponsam: d̄
p̄senti consanguinei sui recepit in